

המוכר את הספינה פרק חמישי בבא בתרא פב.

עין משפט נר מצוה

גה א מ"י פ"ד מהל'
מריה הל' א סמנ ע"ן
פב טו"ש ט"מ מ"י רנו
ספ"ק י:
ג ב מ"י שם טו"ש"ע שם
ס"ט:
ג ב מ"י שם טו"ש"ע שם
ספ"ק י:
גה ד מ"י שם הל' א ב
טו"ש"ע שם ספ"ק י:

רבינו גרשום

ולקחת והבאת וברך שיהא
לקיחה והבאה בחד הוא
ליכא דהא הביתא אחר:
ומכאן ומוכרו אינו קורא
כמדי פסקי יבנה. אותו
ירידי ליקרי ומה בכך: אמר
דרידו משום דמחוי בשקרא.
דמספיקא דהי מיצ' למיקרי
מן הארמא אשר נתת' לי
ד' רוב משרשי' בריה דרב
חייא אמר. משום הכי לא
מצי למקרי זכרי יכרי בכי
ואי גוונא חאי לאפקועינהו
מארומה ומעשר דביכורים
לאו בני תרומה ומעשר
ניהו: כל שרואה פני
חמה. כל שפולה וגדל
מן הקלח של עץ מאותו
שרואה פני חמה היינו
הגזע והוי של בעל האילן
וכל שפולה מאותו שאינו
רואה פני חמה. במסוכה מן
הקרקע היינו מן השרשים
והוי דן בקרקע: והעולה
מן הגזע מאי שלו וליחוש
דלמא מסקא ארעא שירטון
גריב' ל"א בעל"ט (ט) והגזע
וקלחו כלומר שהגדילו
ומיחו כ"י ברי אילנא אמר
הלוקח אלו ג' אילנות זבית
לי ואתי לי ארעא: קרין.
קרימ' בקרקע: דקל אין
לחברו ויבש אין לו ללוקח
בנוטו של דקל כלום.
קרימ' דלחפור ולשרש
קרימ' דכאמר לטילי ברקלי'
ובראיני חופי ומשרש
אסוחי מסח דעת' הלוקח
דקסבר דבעל הקרקע
שחפור יקח השרשים יקח
בני הגזע. אותן שרשים
הרואין פני החמה: והא
קנה שני אילנות. בתוך
של חבירו דלחפור ולשרש
קרימ' דכתבי מתני' הרי
זה לא קנה בקרקע וכו'
ואם מתו אין לו קרקע
ואפי' הכי העולה מן הגזע
שלו: אלא אמר רב פפא.
הכי תריץ לה אין לו
גזע כבעל דקל לפי שאינו
מוציא גזע ואינו יכול לכוון
לבעל הקרקע לומר לו אל
ותקרוהו שמה יעלה כלום
מן הגזע לפי שאין גזעו
מחליף: ולרב זבד. דאמר
לעיל אין לו גזע לבעל דקל
משום דאסוחי מסח דעת'.
קשי' מתני' דקתני העולה
מן הגזע שלו. אלא הוי
דבעל האילן של לוקח:
ומיני' מתני'. מוחקמא כגון
דובין ליה קרקע של מקום
האילנות לחמש שנין שאם
מתו ורשאי לנטות אחריהם
תחתם עד סוף ה' שנים
דהשאה בתוך שנים הללו
לא מסח דעת' מיניה ויש
לו גזע אבל לרובא דלא
ובין לתן אלא דקל לתוד'
אסוחי מסח דעת' ואין
לו גזע: פ"ס'ן וכמה.
קני מן הקרקע תחתיהן
באותו שיעור שהנפוחות
נוטות: וביניהן. בין כל
אילן ואילן קנה אותו קרקע
כשיעור דמפ' לקמן: והוצה
להן לחזק מרובח הנפוחות

בדרך מביא ואינו קורא. מימה הא נראו לקריאה ונחמו והוה לן
למימר ירקבו כדל"ר זילא זפרק זתרא למוכות (דף י"ח: וס) הפרש
ביכורים לפני החג ועבר עליהם החג ירקבו משום דקודם החג הוו
חו לקריאה ואחר החג מו לא חוו וחשיב להו מטעם זה התם אין
ראויס לזילה דזילה מעכבת צהן
ומירן רצינו חייס דלכא איירי כגון
שהיה זדעתו מתלהא כשזרין לשגרין
זיד אחר דאז יכול לשגרין זיד אחר
כזילו לא נראו לקריאה מעולם
דמוכח זירושלמי דביכורים (פ"ה)
דגרס התם ר' יוחנן ויש לקיט' זשס
רזי אושעיא אומרים כשלנטן לשלמן
זיד אחר אזל אס לקטן להזיזין הוא
לא שלחמו זיד אחר דכל הביכורים
שנראו להימר קריאה אין נתיין אלא
בקריאה וקאמר זתר הכי ממתינין
פלוגא הפרש ביכורים ומכר שדהו
מציא ואינו קורא קיימנה שנתן
דעתו למוכר משעה ראשונה והא
דמינא יבש אילן או נקצן מציא
ואינו קורא כשייבש משעה ראשונה
ולפי זה הפרש ביכורים לפני החג
על מנת להימר לאחר החג לא ירקבו
אלא אחר החג אמר ואינו קורא
ומה שפירש הקונטרס דזכירה היא
הלקיחה אין נראה לרצינו תס דלקיחה
לא משמע זכירה אלא לקיחה מתוך
הצני' ועוד דלא קתני או מת שלמי
אלא ומת משמע דמת הויא לקיחה
והצאה זתרת' ועוד דלכי הוה ליה
למתיני זגרין ושגרין זיד שליח או זגרין

שליח והוליקן הוא אלא נראה לר"ת דלקיחה שיהא מתוך הצני'
הויא לקיחה וזגרין אורחא דמילתא נקט שהוא רגיל ללקט
מה (א) (שנראה זענינו) ולא שליח משום דביכורים אין להם שיעור:
עד שתהא לקיחה והבאה באחד. פ"ה דזרין שליח והזיזין
לירושלם קריין זעליס דשלוחו של אדם כמותו ויכול לקיחה הנה
זבאתי וגו'^א ואין נראה שיקראו זעליס ד' דמשמע זירושלמי:
מתקין א"ר רב פפא והא קונה שני אילנות דלחפור ולשרש
קרימ' בו'. הקונטרס דפריך משום דמתינין לא
מפגלא ומיירי אפילו דזקל ומימה דלס כן מצי משני רב פפא לדידיה
נמי מקשי ומה שמירן זבונטרס זהו דוחק ועוד דמפרש דמזיין
ליה לחמש שנים שאס ימות תוך כך יטע אחר זמקומו הא קתני
ואס מתו אין לו קרקע היינו שלא יטע אחר זמקומו^א דאי לורוע
האילנות חיות קתני דלא קנה קרקע ונראה לרצינו תס (ט) דרב זביד
נקט דקל וכל דדמי ליה כגון ארזיס ושאר אילנות כזכר נקצו
פעס אסת דמו אז יבשי אין גוען מחליף והשתא פריך ליה רב פפא
שפיר דמקמתהו מתני' איירי זרוב אילנות דקלים וארזיס ושאר
אילנות שנקצו (ט) מרוביין משאר אילנות שלא נקצו ומשני דמתני'
איירי דזיין ליה לחמש שנים ומסתמא לפי שהן נטיעות ואין דרכן
למות בה' שנים איירי ולא אסת דעתיה ומייהו אס מתו תוך ה'
שנים לא יטע אחרים זמקומו וז' אילנות דקנה קרקע יטע אחרים
זמקומו עוד מפרש ר"ת לפי שיטת ר"ח דלא גרס זבמילתיה דרב
זביד אין לו גזע לבעל הדקל אלא סבר רב זביד למימר אין לו גזע
כלומר אין לו דין גזע דינמא העולה משרשים לבעל הקרקע אלא
הכל לבעל הדקל ואפי' העולה מן השרשים כיון דלחפור ולשרש
קיימי דכשיבש האילן יקח בעל האילן את השרשין ויחפור וישרש
את הכל אסוחי אסת דעתיה זעל הקרקע^א ולאו דוקא נקט דקל דהוא
הדין שאר אילנות: והיינו טעמא דל"כ אמאי קאמר רב נחמן דקל

ומתני' לא קשיא דהא משני ליה דזבין ליה לה' שנים וזתר חמש שנים הדרי למוכר דלא קיימי השתא לחפור ולשרש^א ואין להקשות לכל
הפירושים דכיון דלוקח מסתלק מן האילנות לאחר ה' שנים היכי אית ליה העולה מן הגזע שהיא שלו לקוח כדאמר רב נחמן לקוח הא
אפי' ענפים שזאילן אין יכול לקוח כדאמרין זבהמקבל (ב"מ קט. וס) המקבל שדה מחזירו לשנים מועטות אין לו קורות שקמה ואמר אבי
שקמה אין לו שזח שקמה יש לו ורזח אחר אפי' שזח שקמה אין לו פ"י ענפים שגדלו אחר שדהו ואלהה כרזח דלחי הכל דלס
לא היה קוץ היה לוקח פירות הגדלים ציורא לן הגזע ולכן כשאמרין לו לקוח משום דמילתא דלא לימא תלת זבנת ליה הוי הוא של לוקח תחת
הפירות ולר"י נראה דסלקא דעמייה דרב זביד ה"ק דוקא דקל אין לו גזע לבעל הדקל דאסוחי אסת דעתיה לפי שכשמתייבש זכראשו
וקוצין אותו שזח אין מחליף גזעו דסבור הוא שלא יעלה כלום מן הגזע קודם שתייבשו אזל שאר אילנות שיכול לקצוץ כשתייבשו זכראשן
ויחליפו גזע לא מסח דעתיה ומשום הכי פריך ליה רב פפא ממתינין דקנה ז' אילנות יש לו גזע והא קיימי לחפור ולשרש אפי' שאר
אילנות כשמתייבשין זכראשן וטע"ג דגוען מחליף אין מועיל לו כלום דאין יכול לקצוץ כדי להחליף גזע וטע"ג (דף פג.) דמתיני גזי שני
אילנות לפיכך יבש או נקצן אין לו קרקע משמע נקצן אפי' שלא יבש עדיין ורשאי להחליף גזע וטע"ג מה לי דקל מה לי שאר אילנות כך זה עומד
לשרש ולחפור כשייבש זכראשו כמו זה ולבסוף מסקי רב זביד ממתינין דזבנה לה' שנים שאס יבש בתוך ה' יקצלו להחליף גזעו ומכר לו האילן
זכמיו לפיכך לא מסח דעתיה והשתא רב זביד דנקט דקל לאו דוקא דהוא הדין שאר אילנות אלא משום דשאר אילנות לא פסיקא ליה
דפעמיס יש להם גזע כשמוכרו לה' שנים נקצין כדי להחליף גזע אזל דקל לא שייך למכרו לה' שנים כדי לקצוץ כדי להחליף גזע דאין
גזע מחליף ומייהו קשה לפי' זה דבקה ג' אמאי קתני דלס מתו יש לו קרקע ויטע אחר זמקומו כיון דמתני' איירי דזיין ליה שנים

מדי פסוקי נינהו ליקרי. ואמאי עבד להו כד' יוסי כמו שמצינו
מספק כך יהא קורא מספק כארס שקורא זתורה: **משום דמיחוי**
שקיקרא. שהי בשביל זבזאת זביכורים קא קרי ושמה לאו זקרקע
שלו גדלו וקא משקר וכמיז דזכר שקריס לא יכון לנגד עיני (תהלים קא)
אזל כשקורא זתורה לא מייחוי
שקיקרא: **דלמא אסי לאפקועינהו**
כו'. מאן דחוי דקרי עלייהו זביכורים
ודאסי כשיהיו לו זביכורים כאלו לא
יפריש מהן תרומה דקסבר זביכורים
ודאין הן אי נמי האי זכרז גופיה
הלכך עבוד זכו היכרא שלא לקרות:
כל שרואה פני חמה. היינו כל האילן
חוץ מן הקרקע: **ושאינו רואה פני**
חמה. היינו מתחת לקרקע: **וליתוש**
וימניו דמפקא בו'. כיון דממרת מן
הגזע היינו כל שרואה פני החמה
ואפילו סמוך לקרקע הרי הוא של
זעל האילן ואפי' הכי תקון רבנן
מילתא דלמי זכו מוכר לדי פסידא
והא וימנין שיש לו אילן אחד בתוך
שדה של חבירו ואמרו רבנן דהיוזא
מן הגזע שלו ומסקא ארעא שירטון
ומגביה הקרקע עד שיתסכה אילן
היוזא מן הגזע ומקתמו זקרקע
ויראו כשלשה אילנות וכגון שהיה
רוחצ זין הגזע לאילן כשיעור
המפורש לפנינו ויטעון לוקח שיש לו
קרקע ויפסיד המוכר דהוי כשלשה
אילנות וקנה קרקע והוה להו לרצין
למימר היוזא מן הגזע יחתוך זעל
האילן פן יפסיד המוכר: **אמר רב**

נחמן יקון. וימתינין דקתני היוזא מן הגזע שלו לא שיעחנו כך
ויגדל אלא הרי הוא שלו על מנת לקצוץ ולשרוף: **נקטינן**. מרזבתינו
דקל אין לו גזע. לקמייה מפרש: אין לו. היוזא מן הגזע לבעל הדקל
דכיון דלחפור ולשרש קאי כשייבש האילן דהא לא קנה קרקע:
אסוחי מסח דעמייה. זעל הדקל מן העמיד לזכא מן הגזע דסבור
הוא שמה ייבש הדקל מהרה ולא יזיזא גזע דלא דמי לשאר אילנות
שאס יבשו זכראשן קוצין למטו וחרזין וגדילין שתייה דמנין מחליף
דמתני' לעיל (דף פג.) אזל דקל מאחר שייבש אין לו מחליף דמנין לעיל
ושן זכדקלים וזכאריס חופר ומשרש הלכך מייאש מן היוזא מן הגזע ולא
נחמין לקנותו: **והא קונה שני אילנות**. דמתני' זכל אילנות מייירי
ואפילו זדקלים וטע"ג דלחפור ולשרש קיימי כשימותו דהא אין לו
קרקע אפי' הכי קתני מתני' דיש לו גזע: **אלא אמר רב פפא**.
לא מתילי טעמא דאסוחי דעתא זחופר ומשרש אלא אין לו גזע
לבעל הדקל דקאמרת ולא מטעמיך: **אלא לפי שאין דרך**. דקל
להזיזא מן הגזע כלום אלא מלמעלה זכראשו דקלים כל ענפיה
והלכך עולין לו זחזכל דלאמרן זבהמוכר את הצני' (על דף סט.)
ומשום הכי ספיה דעתו ואפי' אי מיקרי ויוזא מן הגזע הרי הוא
של בעל הקרקע ומתני' זבאילנות הרגילין להזיזא גזע מייירי ולא
זדקל הואיל ולא שכיח להזיזא גזע דכל מילתא דלא מסיק לוקח
אדעתיה לא קני: **ולרב זביד**. דסביחא ליה דמוציא גזע: **קשיא**
מתני'. דזכל אילנות המוציאין גזע מייירי: **דזיין ליה לחמש**
שנין. שאף אס ימות יטע אחר זמקומו והלכך כיון דמשעבדא
ליה ארעא לזמן קצוב לא מסח דעתיה מן הגזע אזל היכא דזיין
סתמא כשאינו אס ימות לזמן יוס או יומיס לעקור ולשרש קאי
התם ודאי מסח דעמייה: **תפסינן**. תחת עיקר האילנות
והנופות: **זבניהן**. קרקע מגולה זבין נופות אילן זה הנופות אילן
זה: **והוזה להן**. סביב האילנות (ב) מקום שלכן נופומיהן ולחזק:

ממלאו
ומתני' לא קשיא דהא משני ליה דזבין ליה לה' שנים וזתר חמש שנים הדרי למוכר דלא קיימי השתא לחפור ולשרש^א ואין להקשות לכל
הפירושים דכיון דלוקח מסתלק מן האילנות לאחר ה' שנים היכי אית ליה העולה מן הגזע שהיא שלו לקוח כדאמר רב נחמן לקוח הא
אפי' ענפים שזאילן אין יכול לקוח כדאמרין זבהמקבל (ב"מ קט. וס) המקבל שדה מחזירו לשנים מועטות אין לו קורות שקמה ואמר אבי
שקמה אין לו שזח שקמה יש לו ורזח אחר אפי' שזח שקמה אין לו פ"י ענפים שגדלו אחר שדהו ואלהה כרזח דלחי הכל דלס
לא היה קוץ היה לוקח פירות הגדלים ציורא לן הגזע ולכן כשאמרין לו לקוח משום דמילתא דלא לימא תלת זבנת ליה הוי הוא של לוקח תחת
הפירות ולר"י נראה דסלקא דעמייה דרב זביד ה"ק דוקא דקל אין לו גזע לבעל הדקל דאסוחי אסת דעתיה לפי שכשמתייבש זכראשו
וקוצין אותו שזח אין מחליף גזעו דסבור הוא שלא יעלה כלום מן הגזע קודם שתייבשו אזל שאר אילנות שיכול לקצוץ כשתייבשו זכראשן
ויחליפו גזע לא מסח דעתיה ומשום הכי פריך ליה רב פפא ממתינין דקנה ז' אילנות יש לו גזע והא קיימי לחפור ולשרש אפי' שאר
אילנות כשמתייבשין זכראשן וטע"ג דגוען מחליף אין מועיל לו כלום דאין יכול לקצוץ כדי להחליף גזע וטע"ג (דף פג.) דמתיני גזי שני
אילנות לפיכך יבש או נקצן אין לו קרקע משמע נקצן אפי' שלא יבש עדיין ורשאי להחליף גזע וטע"ג מה לי דקל מה לי שאר אילנות כך זה עומד
לשרש ולחפור כשייבש זכראשו כמו זה ולבסוף מסקי רב זביד ממתינין דזבנה לה' שנים שאס יבש בתוך ה' יקצלו להחליף גזעו ומכר לו האילן
זכמיו לפיכך לא מסח דעתיה והשתא רב זביד דנקט דקל לאו דוקא דהוא הדין שאר אילנות אלא משום דשאר אילנות לא פסיקא ליה
דפעמיס יש להם גזע כשמוכרו לה' שנים נקצין כדי להחליף גזע אזל דקל לא שייך למכרו לה' שנים כדי לקצוץ כדי להחליף גזע דאין
גזע מחליף ומייהו קשה לפי' זה דבקה ג' אמאי קתני דלס מתו יש לו קרקע ויטע אחר זמקומו כיון דמתני' איירי דזיין ליה שנים

(א) ג"ל זחמה, (ב) לפני
היכרא שם, זכרי יוסי ויש
לקס, (ג) ג"ל עומן ע"ן
ספ"ן.

הגרות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וזולה וכו'
ממקום שלכן: (ג) תוספות
ד"ה ממקוץ וכו' ונראה לר"ת
דלרב זבד: (א) בא"ד
שקצו שהם מוניין:

מוסף תוספות

א. ואי נמי זגרין דנקט
לרבותא זקטיה, דאפי'
זגרין הוא ושגרין ביד
שליח מן הבית והביאן עד
ירושלים ואחי' לקוח
בעל הבית והביאן לעורה
אינו קורא מפני שהלקיחה
שלקוח השליח מן הבית
עיקר ולא זבכירה. רש"י.
ב. [אבל] ואפי' כשזכר הוא
והולך השליח וכו' וי"ל
דגוייה הכתוב שתהא
ההולכה והלקיחה בגוף
אחר משום ולא מקצתה
ע"י שליח ואפי' שהוא
כמותו. רש"י. ג. והלא
זריך הוא לומר הנה
הבאתי ולא הבית הוא.
ד. רמב"ן. ו. דלוחות וכו' הא דקתני אס
מתו אין לו קרקע, כגון
שמחו אחר חמש שנים
לא מציא למימר הכי,
שאם בפ"י הנתנו עמו שיהא
מת אד יבש עד חמש
שנים, יטע אחר זמקומו,
א"כ הרי מכלל ונאמ,
דחמש שנים ואילן לא
יטע אחר זמקומו, ומאי
קמ"ל תנא דמתני' הרי
דקתני ואם מתו אין לו
קרקע. רש"י יזיש.
ז. [ד]מין אמר בעל
הקרקע מי יימר שיציל
הדקל העולה מן השרשין
פירות קודם שיבש האילן
וירחיק וירב הלוקח
וירחיק וירשע, ומימוש
הכי מסח לרעתיה מיניה
ומחיל ליה לגבי לוקח.
רש"י יזיש. ו. טע"ג אס
שנונו מחליף (פג.) אס
הוא קצין אותם כדי
שיחליף גזעם, לא יניה לו
המוכר לקיימם בקרקע
שלו, שהרי בנוטע אין
אחר דמי, [ו]נ"כ לחפור
ולשרש קאי. טס. [כ]ע"ן
שכרן סחם שלא עמי'
לקין, לא שייך מוכר
לנפשיה באלנות. ד' דמס.
א. ואם ייבש זכראשו אין
הלוקח רשאי לחפור
ולשרש שחיי לו מכר לו
האילן אלא לחמש שנים
אפי' אם היה קיים, הלכך
כשיבש זכראשו המוכר
קוצין אותו שיחליף גזעו
והרי הוא של מוכר. רש"י
יזיש.